

Ion Bogdan LEFTER (coordonator)
Roxana Ștefania CIOBANU, Dan GULEA
Dragoș Silviu PĂDURARU, Dumitrița STOICA

CITITUL NE FACE MAI BUNI

CLASA A XII-A

LIMBA ȘI LITERĂȚURA ROMÂNĂ

Noțiuni, aplicații, repere istorice

PROIECT DE MANUAL ȘCOLAR

CU
15 TESTE
DE ANTRENAMENT
PENTRU
BAC

CORINT
EDUCAȚIONAL

Ion Bogdan LEFTER (coordonator)
Roxana Ștefania CIOBANU, Dan GULEA
Dragoș Silviu PĂDURARU, Dumitrița STOICA

CITITUL NE FACE MAI BUNI

CLASA A XII-A

LIMBA ȘI LITERĂȚURA ROMÂNĂ

Noțiuni, aplicații, repere istorice

PROIECT DE MANUAL ȘCOLAR

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Evaluare inițială	4

Unitatea 1 - Poezia interbelică

Literatură	8	Ion Barbu, <i>Riga Crypto și Iapona Enigel</i> ..	31
George Bacovia, <i>Vals de toamnă</i>	8	Ion Barbu, <i>[Din ceas, dedus...]</i>	36
George Bacovia, <i>Note de toamnă</i>	12	Ion Pillat, <i>Aci sosi pe vremuri</i>	38
Literatura și celelalte arte	14	*Frona în literatura interbelică	
Poezie și muzică	14	(studiu de caz)	42
Literatură	16	*Diversitate tematică, stilistică și de viziune	
Tudor Arghezi, <i>Testament</i>	16	în poezia interbelică (studiu de caz)	47
Tudor Arghezi, <i>Logodnă</i>	22	Limbă și comunicare	51
Lucian Blaga, <i>Eu nu strivesc corola</i>		Norme de punctuație	51
<i>de minuni a lumii</i>	24	Evaluare	56
Lucian Blaga, <i>Lumina</i>	28		

Unitatea 2 - Curente culturale/literare în perioada interbelică

Literatură	58	Dezbateri: Identitate culturală în context european	69
Modernismul. E. Lovinescu, <i>Istoria civilizației române moderne</i>	58	Limbă și comunicare	74
Tradiționalismul	62	Dezbateri în spațiul public	74
Orientări avangardiste	66	Evaluare	76

Unitatea 3 - Poezia postbelică

Literatură	78	Leonid Dimov, <i>Vârcolacul și Clotilda</i>	92
Literatura aservită ideologiei comuniste		Mariana Marin, <i>Fără ei</i>	96
(studiu de caz)	78	Florin Iaru, <i>Aer cu diamante</i>	99
Ștefan Aug. Doinaș, <i>Mistrețul</i>		Postmodernismul (prezentare sintetică) ...	102
<i>cu colți de argint</i>	83	Limbă și comunicare	106
Nichita Stănescu, <i>Leoaică tânără, iubirea</i> ..	87	Norma literară. Variante literare libere ...	106
Nichita Stănescu, <i>Către Galateea</i>	90	Evaluare	108

Unitatea 4 - Romanul postbelic

Literatură	110	Limbă și comunicare	138
Marin Preda, <i>Moromeții</i>	110	Exprimarea corectă și nuanțată:	
Gabriela Adameșteanu,		evitarea anacolutului, a confuziilor	
<i>Dimineață pierdută</i>	122	paronimice, a pleonasmului	138
Tipuri de roman în perioada postbelică		Evaluare	140
(studiu de caz)	128		
*Tendințe în literatura română			
contemporană (studiu de caz)	133		

Unitatea 5 - Teatrul postbelic

Literatură	142	Limbă și comunicare	153
Marin Sorescu, <i>Iona</i>	142	Regulile unei polemici civilizate	153
*Forme ale istoriei și criticii literare		Evaluare	156
(studiu de caz)	149		

Bacalaureat

15 teste de antrenament	157
Sugestii de rezolvare	203

Cuvânt-înainte

Lucrarea de față este realizată în conformitate cu actuala programă școlară de limba și literatura română. În plus, ține cont de reperele metodologice publicate de Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare, în scopul armonizării programei de liceu cu aceea de gimnaziu.

Problemele de literatură, limbă și comunicare au fost abordate integrat și preponderent aplicativ în cinci unități : *U1 – Poezia interbelică, U 2 – Curente culturale / literare în perioada interbelică, U 3 – Poezia postbelică, U 4 – Romanul postbelic, U 5 – Teatrul postbelic*. Există, de asemenea, o secțiune finală care include 15 teste de antrenament pentru examenul de bacalaureat și sugestii de rezolvare a lor.

Studiul literaturii din perspectiva epocilor și ideologiilor literare a condus la selecția unor texte sau fragmente din autori reprezentativi în acest sens: George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Pillat, E. Lovinescu, Nichifor Crainic, Ștefan Aug. Doinaș, Nichita Stănescu, Leonid Dimov, Mariana Marin, Florin Iaru, Marin Preda, Gabriela Adameșteanu și Marin Sorescu. Am ales, de asemenea, numeroase fragmente din texte diverse, literare sau nonliterare, utilizate în cadrul aplicațiilor, fie ca suport în prezentarea unor concepte sau probleme de literatură, limbă sau comunicare, fie ca deschidere tematică și cognitivă către actualitate.

Cartea este concepută interactiv: pe lângă sintezele informative și explicative, include numeroase și diverse exerciții cu rolul fixării unor concepte, al înțelegerii textelor și problemelor. În plus, activitățile de învățare propun deschideri frecvente către realitatea în care trăim, cu accentul pe esențial, pe ceea ce este benefic în formarea unui tânăr și pe valorile civice. Noțiunile de istorie și teorie culturală sau literară, specifice programei de clasa a XII-a, sunt prezentate sintetic la rubrica „Repere istorice și teoretice”, într-un limbaj accesibil, în limita complexității fenomenului literar în evoluția lui istorică. Există, de asemenea, alte două rubrici cu o deschidere culturală mai liberă, „Dicționar cultural” și „Cărți frumoase”, în acord cu valori importante ale actualei programe de studiu, precum formarea unor reprezentări culturale, educația estetică, comunicarea interculturală și comunicarea în sine, în diversele ei contexte.

În ansamblu, demersul didactic a avut ca primă țintă stimularea gândirii autonome și critice, de la exercițiile simple de selecție, sintetizare și explicare a informației la complexitatea unor activități precum argumentația, comentariul, dezbateră, dialogul, eseul, lucrul în echipă sau studiul de caz.

Poezia interbelică

Constantin Brâncuși, *Pasăre în spațiu*, 1922-1923

Literatură

- George Bacovia, *Vals de toamnă*, *Note de toamnă*

Literatura și celelalte arte

- Poezie și muzică

Literatură

- Tudor Arghezi, *Testament*, *Logodnă*
- Lucian Blaga, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*, *Lumina*
- Ion Barbu, *Riga Crypto și Iapona Enigel*, [*Din ceas, dedus...*]
- Ion Pillat, *Aci sosi pe vremuri*

- Fronda în literatura interbelică (studiu de caz)
- Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică (studiu de caz)

Limbă și comunicare Evaluare

AUTOR

George Bacovia (George Vasiliu, 1881-1957), poet. S-a născut la Bacău, unde face școala gimnazială și liceul. Se adaptează cu dificultate la programul școlar, dar este pasionat de desen, de vioară și de poezie. Unul dintre primele texte, *Liceu*, surprinde starea de spirit a acelor ani. Urmează, cu întreruperi, la București și la Iași, Facultatea de Drept și se înscrie în baroul din orașul natal, dar nu profesează. Ocupă temporar slujbe diverse: funcționar, profesor suplinitor de desen și caligrafie, bibliotecar. Chinuit de nevroză și de alcoolism, are, totuși, o viață socială destul de activă, fiind salvat de pasiunea pentru literatură. În 1928 se căsătorește cu Agatha Grigorescu, profesoară de română și poetă, autoare, de asemenea, a unor volume memorialistice, importante pentru biografia poetului. În 1931 se naște unicul fiu al familiei, Gabriel, decedat în 1999.

Poezia interbelică

George Bacovia

Vals de toamnă

La geamuri, toamna cântă funerar
Un vals îndoliat, și monoton...
– Hai, să valsăm, iubito, prin salon,
După al toamnei bocet mortuar.

Auzi, cum muzica răsună clar
În parcul falnic, antic, și solemn, –
Din instrumente jalnice, de lemn,
La geamuri, toamna cântă funerar.

Acum, suspină valsul, și mai rar,
O, lasă-mă acum să te cuprind...
– Hai, să valsăm, iubito, hohotind,
După al toamnei bocet mortuar.

(Poezia aparține volumului *Scânteii galbene*, 1926)

Pierre-Auguste Renoir,
Dans la Bougival, 1883

APLICAȚII DANSUL MORȚII

1. Alegeți din lista următoare trei cuvinte adecvate impresiei pe care v-a făcut-o poezia la prima lectură: *anxietate, bucurie, depresie, dragoste, exuberanță, frumusețe, melancolie, muzică, obsesie, teatralitate, tristețe, vitalitate*.

2. Alegeți sensul potrivit în context al adjectivului „jalnic”; motivați alegerea.

JALNIC, -Ă, *jalnici*, -ce, adj. (adesea adverbial) Foarte trist, dureros

♦ Care provoacă milă; nenorocit; vrednic de compătimit; lamentabil, deplorabil. (DEX)

3. Completați tabelul de mai jos cu exemple de imagini (motive) din text:

spațiale	temporale	afective	artistice/estetice

4. Grupați imaginile poeziei în două categorii: imagini ale unui cadru exterior și imagini ale unui cadru interior. Care dintre ele domină? Ce ar putea sugera această dominație? Motivați răspunsul.

5. Ce relație există între cele două planuri ale tabloului? Comentați, ținând cont de următoarele posibile perspective:

- analogie (corespondență);
- antiteză (opoziție, contrast);
- atât *a*, cât și *b*.

6. Primul vers al textului, „La geamuri, cântă toamna funerar”, introduce motivul toamnei într-o formă tipic simbolistă: descrierea naturii lasă locul sugestiei. Deși inițial se creează impresia unui loc anume („la geamuri”), cititorului nu i se oferă detalii concrete de peisaj, pentru că personificarea toamnei și epitetul „funerar” nu descriu natura, ci sugerează o stare de spirit. Cu ce aspecte din realitate specifice anotimpului ar putea asocia cititorul o asemenea imagine?

7. Selectați alte imagini din text, reprezentative pentru tehnica sugestiei.

8. Din când în când, laitmotivul cântecului autumnal este întrerupt de un monolog adresat, și el repetitiv. Selectați fragmentele în care apare. Care este persoana gramaticală specifică?

9. Citiți și alte texte de Bacovia în care apare imaginea cuplului (*Decembre, Cuptor, Trudit*). Care sunt aspectele comune de viziune?

Poetul se afirmă în cadrul cenaclului condus de Al. Macedonski și publică, la început, în *Literatorul*, revista bucureșteană a grupării, apoi la alte reviste ca *Ateneul cultural* și *Orizonturi noi* din Bacău. După câteva texte semnate V. George, își alege pseudonimul George Bacovia. Explică această alegere într-un interviu de mai târziu, afirmând că „Baco” este o prescurtare de la Bacchus, zeul roman al vinului, la care a adăugat latinescul „via” („cale”). Publică volumele de versuri *Plumb* (1916), *Scânței galbene* (1926), *Cu voi...* (1930), *Comedii în fond* (1936), *Stanțe burgheze* (1946) și poemele în proză din *Bucăți de noapte* (1926).

Deși se bucură de o receptare critică destul de reticentă la nivelul fixării valorice, este, totuși, un scriitor apreciat în perioada interbelică. În 1934 i se acordă Premiul Național de Poezie, premiu acordat în același an și lui Tudor Arghezi. După război, odată cu instalarea regimului comunist, urmează câțiva ani în care nu mai poate publica, întrucât este considerat unul dintre poeții decadentei burgheze: pesimismul, obsesia morții, estetismul și macabru nu corespund unei ideologii care promovează în manieră dictatorială idealul omului nou, luptător neobosit, entuziast, pentru binele comun. Reintrodus, totuși, în circuitul literar prin reeditarea scrierilor în anii 1956-1957,

cota lui valorică crește treptat, iar odată cu generația anilor '80 este revendicat ca model în special printr-o poezie a cotidianului și a biograficului, a „prozei” vieții, dar și a singurătății, marginalității, anxietății și eșecului.

Poet simbolist, creează un univers al „sfârșitului continuu”, cum spune Ion Caraion, unul dintre comentatorii operei, cu teme și motive specifice: moartea, boala, nevroza, anxietatea, alienarea, singurătatea, pustiu, nocturnul, amurgul, toamna, ploaia, mahalaua provincială etc.

DICȚIONAR CULTURAL

Dansul morții sau **dansul macabru** este o celebră alegorie medievală, care înfățișează un șir de ființe vii și schelete personificate într-o procesiune condusă de moarte, reprezentată, de obicei ca un schelet cu o coasă în mână. Convoiul este alcătuit din figuri reprezentative pentru diversele categorii sociale (papi, împărați, țărani, cerșetori, copii etc.), un mod de a sugera soarta lor comună și de a satiriza vanitatea puterii.

Având la origine spectacole de teatru popular, la sfârșitul Evului Mediu apare în picturi murale sau gravuri. Cu timpul a devenit un important motiv al artelor, fiind prezent până astăzi în literatură, muzică, pictură sau cinematografie.

10. Corelați versurile cu caracteristicile simbolismului decadent:

estetizarea cadrului	„Primăvară... / O pictură parfumată cu vibrări de violet.”
estetizarea suferinței	„Îmi vine să râd fără sens / Și-i frig și burează.”
macabrul nevroza	„Greierul zimțează noaptea, cu nimic.” „Ninge grozav pe câmp la abator / Și sânge cald se scurge pe canal.”
rafinamentul senzației	„Hai, să valsăm, iubito, prin salon, / După al toamnei bocet mortuar.”

APLICAȚII MUZICA POEZIEI

1. Completați tabelul de mai jos cu exemple din poezie:

Figuri de stil	Exemple	Efect (vizual, auditiv, sinestezic, de precizare sau accentuare a unei caracteristici)
Epitet		
Metaforă		
Personificare		
Refren (cel puțin un vers repetat)		
Repetiție		

Henri de Toulouse-Lautrec, *La Moulins Rouge. Dansul*, 1890

Pieter Bruegel cel Bătrân,
Triumful morții, 1562

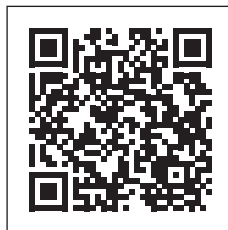
2. Procedeul în jurul căruia se organizează textul este refrenul, prin urmare muzica este efectul artistic esențial în acest caz. Comentați textul din această perspectivă, având în vedere și următorul fragment: „Simbolismul [...] reprezintă adâncirea lirismului în subconștient, prin eprimarea pe cale mai mult de sugestie a fondului muzical al sufletului omenesc.” (E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*)

3. Repetiția apare și la nivelul rimei. Care este rima repetată în cele trei catrene? Discutați valabilitatea variantelor de mai jos, având în vedere efectul procedului:

- a. Accentuează muzicalitatea obsedantă a textului.
- b. Creează o muzicalitate monotonă, obositoare.
- c. Subliniază câteva cuvinte importante pentru tema poeziei.

4. Pauza apare frecvent în textele lui Bacovia. Care sunt semnele de punctuație prin care este marcată în *Vals de toamnă*? Ce vă sugerează procedeul?

5. Scanați codul QR și ascultați *Rar* de George Bacovia în interpretarea lui Nicu Alifantis. Cum vi se pare? Seamănă sau nu cu Bacovia din *Vals de toamnă*? Motivați răspunsul.

REPERE TEORETICE
ȘI ISTORICE

Avangarda sau „modernismul extremist”, după formularea lui E. Lovinescu, reprezintă o luptă cu tradiția literară și poetică în sens larg, în numele unei noi sensibilități; de aceea, principala trăsătură a avangardei este *negația* sau rupura de tradiție și de curentele consacrate, „oficiale”.

Cu o tectonică aparte, în funcție de țară sau de mediu, orientările avangardiste cele mai cunoscute sunt **dadaismul** și **suprerealismul**.

Dadaismul, născut la 5 februarie 1916, data primului spectacol de la Cabaretul „Voltaire” din Zürich, este un protest față de absurditatea războiului care bântuia Europa. O serie de tineri cosmopoliți, sub influența lui Tristan Tzara (Samuel Rosenstock), coleg de liceu la București cu viitorul arhitect Marcel Iancu, alături de alsacianul Hans (Jean) Arp, poeta Emmy Hennings, germanii Hugo Ball, Richard Huelsenbeck ș.a. se gândesc să facă „un joc al nebunilor care răspund cu *nu* tuturor întrebărilor complicate ale lumii” (Hugo Ball), „o formă de rezistență împotriva nebuniei lumii” (Arp). La sfârșitul războiului, în 1919, Tzara se va stabili la Paris, unde André Breton, Louis Aragon, Paul Eluard ș.a. vor adera la mișcarea dadaistă.

Orientări avangardiste

Tristan Tzara

Ca să faceți un poem dadaist
(1920)

Luați un ziar.
 Luați niște foarfeci.
 Alegeți din acest ziar un articol având lungimea pe care presupuneți că o veți da poemului dumneavoastră.
 Decupați articolul.
 Decupați apoi cu grijă fiecare dintre cuvintele care alcătuiesc acest articol și puneți-le într-un săculeț.
 Scuturați încetișor.
 Scoateți apoi fiecare tăietură una după alta.
 Copiați cu conștiinciozitate
 În ordinea în care au ieșit din săculeț.
 Poemul o să semene cu dumneavoastră.
 Și iată-vă un scriitor nesfârșit de original și de o sensibilitate fermecătoare, deși neînțeleasă de vulg*

**Exemplu:*

când câinii străbat aerul într-un diamant așa cum ideile și apendicele meningelui arată ora deșteptării program (titlul e de la mine)
 preț ei sunt ieri convenind după aceea tablouri/ a aprecia visul
 epocă a ochilor/ pompos că a recita evanghelia gen se întuneacă/ grup
 apoteoza a imagina zise el fatalitate putere a culorilor/ tăie bolți aiurit
 realitatea/ e o încântare/ spectatori toți cu efort el asta nu mai este
 10 la 12/ în timpul divagație întoarcere coboară presiune/ a restitui
 de nebuni unul după altul cărnuri pe un monstruoasă strivind scena/
 a celebra însă lor cei 160 de adepți în nu la pus în al meu sidefiu/
 fastuos de pământ banane susținu să se lumineze/ bucurie a cere
 reuniți aproape/ de are o un atâta timp cât îl invoca viziuni/ niște
 câtă acesta râde/ iese situație descrie dispare aceasta 25 dans salut/
 ascuns totul din aceasta nu este fu / magnifică ascensiune are banda
 mai bine lumină a cărui somptuozitate scenă mă music-hall/ reappare
 urmând clipă se agită a trăi/ afaceri că nu există împrumuta/ manieră
 cuvinte vin acești oameni

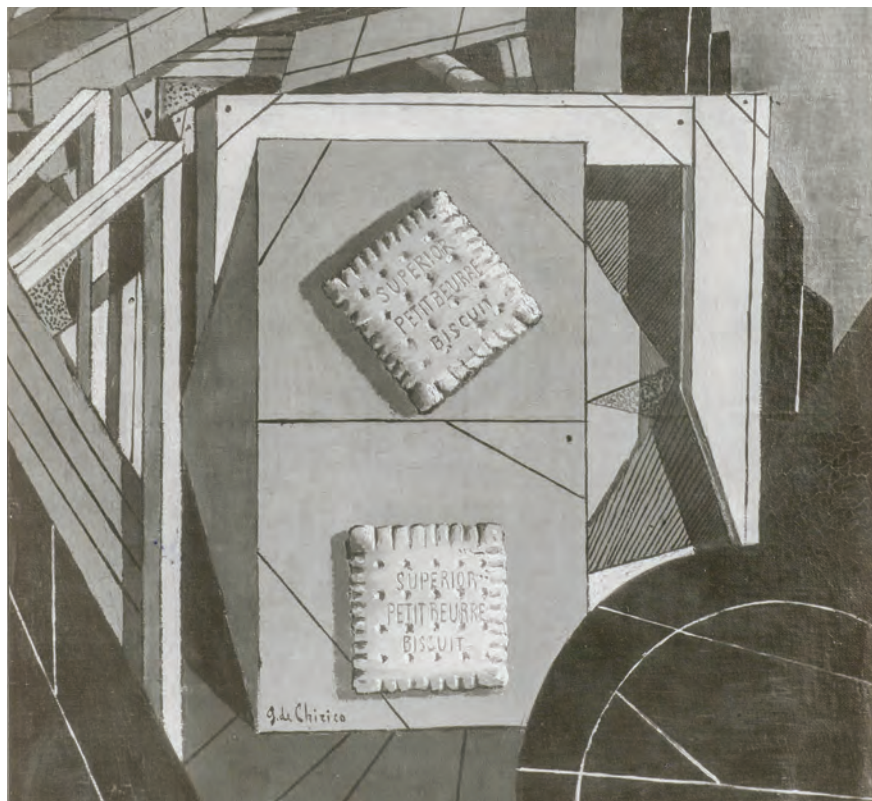
(trad. rom. Ion Pop, *Șapte manifeste Dada*)

APLICAȚII

1. Precizați mesajul pe care îl transmite arta poetică a lui Tzara.

2. Având în vedere poemul pe care Tzara îl transcrie în mod demonstrativ la *Exemplu*, identificați subiectul articolului din care provine acest poem.

3. Urmați sugestiile poetului din *Ca să faceți un poem dadaist* utilizând un alt articol și comentați rezultatul (activitate pe grupe).

Fotografie a tabloului *Moartea spiritului* (1916) de Giorgio de Chirico

Potrivit legendei, numele curentului provine de la jocul lui Tzara de a deschide la întâmplare un dicționar francez și de a alege un cuvânt de acolo pentru a desemna noul curent. Cuvântul *dada*, care în limba franceză înseamnă „căluț de lemn pentru copii, jucărie”, conținând deopotrivă și dubla afirmație din română (și din limbile slave), a fost astfel ales drept denumire a noii atitudini.

Deși spațiul românesc a fost conectat la aceste mișcări de avangardă, ele nu au avut consecințe directe la noi; prima revistă de avangardă românească este *Contimporanul* (1922-1932), urmată în 1924 de *75 HP* (număr unic), de *Punct* și de *Integral* (1925-1928), aducând

laolaltă personalități diferite, precum poetul Ion Vinea, Marcel Iancu (reîntors de la Zürich), poetul Ilarie Voronca, pictorul Victor Brauner sau artistul plastic M.H. Maxy. În aceste reviste și în literatura pe care o promovau se întâlnesc elemente futuriste sau dadaiste, precum și alte orientări de avangardă; mișcările românești sunt deschise tuturor influențelor, nefiind însă niște tribune oficiale.

O mult mai mare receptivitate a avut câmpul românesc față de **suprerealism**. Constituit la Paris, pe nucleul coagulat în jurul lui Tzara inițial, apoi al lui André Breton, mișcarea românească de avangardă receptează cu interes noul curent, al cărui *Manifest* (semnat de Breton) tocmai

fuse publicat în octombrie 1924. Astfel, se poate vorbi de două „valuri” de suprerealism la noi – primul fiind reprezentat de Ilarie Voronca, de poezii și scriitorii de la revista *unu* (1928-1932), precum Geo Bogza, Max Blecher, Sașa Pană ș.a. –, iar al doilea de Grupul Suprerealist Român (1940-1948), alcătuit din Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu și D. Trost.

Comună celor două „valuri” este o anumită estetică, tradusă prin legăturile directe cu André Breton (corespondență, dialoguri), dar mai ales prin credința în emanciparea inconștientului uman prin transcrierea/descrierea viselor, prin atenția acordată hazardului ca o formă de comunicare.

Limbă și comunicare

Dezbateră în spațiul public

1. Citiți textul și apoi rezolvați exercițiile de mai jos:

„Asistăm sau chiar participăm la certuri cam peste tot și tot timpul, de dimineața devreme până noaptea târziu, acasă, dar și la serviciu, pe stradă, în trafic, la cumpărături, la teatru, pe plajă, în vârful muntelui sau în avion, chiar și la biserică sau la bibliotecă. Problema nu e însă atât că o facem, ci cum o facem. Ne putem certa cu ținută, ne putem contra verbal fără să ne supărăm, ne putem situa pe poziții diferite fără să ne jignim. Acesta este modelul dezbaterii cu bun-simț, care este oferit cu precădere de modul în care se desfășoară sau cel puțin ar trebui să se desfășoare dezbaterile academice/științifice. În cele ce urmează prezint un decalog de reguli și principii care oferă premisele unei bune așezări într-o dezbateră.

Calea adevărului (și nu a persuasiunii). Aceasta este poate regula cea mai importantă, deoarece așa se despart apele între o dezbateră centrată pe aflarea adevărului, o înfruntare dialectic-socratică și una ce urmărește doar să convingă auditorul în legătură cu un punct de vedere, o dezbateră sofistică. În primul caz avem parte de o situație mentală flexibilă, în care oponentii își pot schimba opiniile în funcție de tăria argumentelor, în timp ce în cel de-al doilea caz avem parte de o situație dogmatică în care oponentii încearcă să-și convingă adversarul prin orice metode persuasive și oratorice să adopte poziția lor. [...]

Centrarea pe idei și argumente (și nu pe persoane). Într-o dezbateră este vital să facem distincția fermă între interlocutor ca persoană și ceea ce susține acesta. Ceea ce trebuie să ne intereseze este doar poziția sa și argumentele care o susțin și nu persoana sa, cu tot ce înseamnă acest lucru, cu tot ce presupune aceasta: cum arată, cum se îmbracă, biografia și originea sa, titlurile și poziția sa socială etc. Eleanor Roosevelt spunea că: „great minds discuss ideas, average minds discuss events, small minds discuss people”¹. Interesul pentru persoana cuiva și nu pentru

ce aceasta susține este măsura țatei mărunte din noi. Sigur, e mai ușor să bârfești pasional că Georgescu sau Popeasca a făcut și a dres decât să analizezi rațional niște puncte de vedere. Gândirea critică identifică această eroare de raționament cunoscută încă din antichitate drept sofismul ad hominem. Din păcate, societatea noastră pare că este dominată de o astfel de poziționare. Aceasta este, din păcate, o perspectivă mărunță și nocivă în care oamenii sunt preponderent interesați doar de picanteriile vieților noastre private și nu de ideile, proiectele și argumentele pe care le avem. [...]”

(Sorin Costreie, „Dezbateră academică sau cearta cu ținută”, în *Dilema veche*, nr. 700 din 20-26 iulie 2017)

- a.** Formulați ideea principală a primului paragraf.
- b.** Următoarele două paragrafe sunt introduse prin sintagme care fixează două reguli ale dezbaterii civilizate din decalogul anunțat la începutul articolului. Care sunt acestea?
- c.** Tabelul de mai jos prezintă cele zece reguli ale unei dezbateri adecvate. Care dintre ele vi se pare că sunt mai greu de respectat? De ce?

1.	Calea adevărului (și nu a persuasiunii).
2.	Centrarea pe idei și argumente (și nu pe persoane).
3.	Identificarea exactă a temei de discutat.
4.	Identificarea argumentelor pro și contra.
5.	Menționarea explicită a surselor (atunci când prezentăm fapte).
6.	Argumente (valide logic) bazate pe dovezi și nu pe intuiții, sentimente sau emoții.
7.	Atitudine rațională (nu emoțională).
8.	Respect pentru oponent.
9.	Apel la date și exemple relevante.
10.	Fairplay (respectarea regulilor)

¹ Persoanele foarte inteligente vorbesc despre idei, cele mediocre, despre evenimente și cele stupide, despre alte persoane.

d. Explicați, cu ajutorul dicționarului alăturat, de ce este necesar un bun control al emoțiilor atunci când participăm la o dezbatere.

e. Comentați modalitatea prin care încearcă să obțină Cațavencu voturile alegătorilor, având în vedere începutul discursul electoral, reprodus mai jos:

CAȚAVENCU (*ia poză, trece cu importanță printre mulțime și suie la tribună; își pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hârtii și gazete și le așază pe tribună, apoi își trage batista și-și șterge cu eleganță avocățească fruntea. Este emoționat, tușește și luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui. – Tăcere completă. Cu glasul tremurat): Domnilor!... Onorabili concetățeni!... Fraților!... (Plânsul îl înecă.) Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună... pentru a vă spune și eu... (Plânsul îl înecă mai tare.)... Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solemne... (De abia se mai stăpânește.) mă gândesc... la țărișoara mea... (Plânsul l-a biruit de tot.) la România... (Plânge. Aplauze în grup.)... la fericirea ei!... (același joc de amândouă părțile)... la progresul ei! (asemenea crescendo)... la viitorul ei! (Plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare.)*

IONESCU, POPESCU, TOȚI (*foarte mișcați*): Bravo!

f. Preluați rolul lui Cațavencu și construiți un început de discurs electoral, care se adresează unor cetățeni educați de astăzi.

2. Care dintre temele enumerate sunt mai potrivite pentru o dezbatere în spațiul public? Motivați răspunsul.

• alegerile parlamentare • culoarea la modă în vestimentația anului • curățenia stradală • inteligența artificială • încălzirea globală • poluarea globală • reforma educației • relația dintre profesori și elevi • semnele de circulație • starea vremii • vaccinarea obligatorie

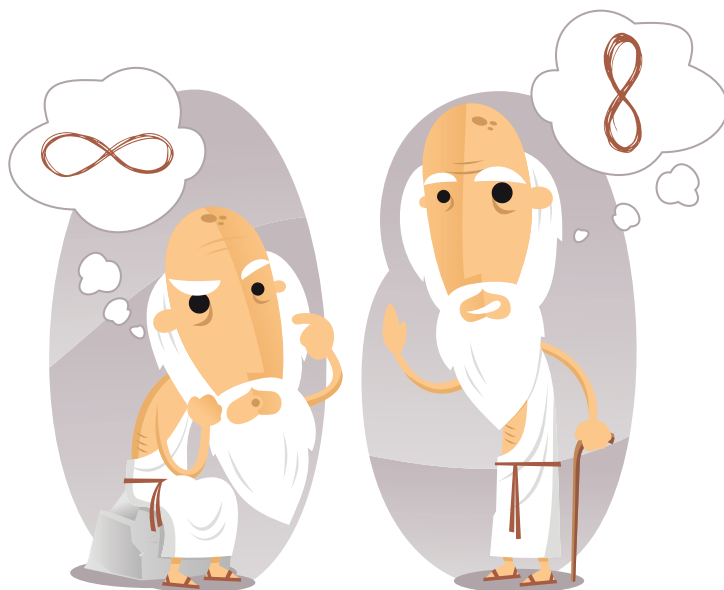
3. Alegeți una dintre temele enumerate și formulați trei idei care ar merita, în opinia voastră, să fie discutate cu ceilalți.

Temă

Recitați textul lui Sorin Alexandrescu de la pagina 73 și redactați un eseu argumentativ de minimum 150 de cuvinte, având ca punct de plecare afirmația: „Tot ce s-a realizat în România pare să se fi făcut în pofida sau contra timpului.”

DICȚIONAR CULTURAL

Sofism. Fals argument sau paralogism, sofismul cunoaște numeroase variante, analizate încă din Antichitate de Aristotel în *Despre respingerile sofistice*. În linii mari, abaterile logice se explică prin întrebuițarea unui limbaj ambiguu, prin erori de gândire, prin inadecvarea la tema în discuție sau, foarte frecvent în contextul unui spațiu public dominat de manipulare, prin atacul la persoană (sofismul *ad hominem*), apelul la milă, prin care este vizată emoția interlocutorilor (sofismul *ad misericordiam*) sau la popor, specific demagogiei politice (sofismul *ad populum*).

AUTOR

Marin Preda (1922-1980), prozator român. S-a născut la Siliștea-Gumești, în județul Teleorman, ca fiu al Joiței Preda și al lui Tudor Călărășu. Școala primară o urmează în comuna natală. Studiază apoi în Abrud, Cristur-Odorhei și, în urma Dictatului de la Viena, se mută la Școala Normală din București. Se va apropia de gruparea literară „Albatros”. Debutul publicistic are loc în anul 1942, cu o proză, *Pârlitu’*. Alte două narațiuni (*De capul ei și Calul*) au fost citite la cenaclul lui E. Lovinescu, *Sburătorul*. După stagiul militar, efectuat între 1943 și 1945, revine în lumea publicisticii, ca secretar de redacție la *Evenimentul zilei* și corector la *Timpul* și *România liberă*. Volumul de povestiri *Întâlnirea din Pământuri*, apărut în 1948, a fost contestat de critica literară afiliată noii ideologii politice. Regimul comunist impunea un anumit tip de artă, aservită agendei ideologice. Literatura devenea, astfel, un teritoriu

Marin Preda

Morometii

Volumul I

Partea întâia

I

În Câmpia Dunării, cu câțiva ani înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, se pare că timpul avea cu oamenii nesfârșită răbdare; viața se scurgea aici fără conflicte mari.

Era începutul verii.

Familia Moromete se întorsese mai devreme de la câmp. Cât ajunseseră acasă, Paraschiv, cel mai mare dintre copii, se dăduse jos din căruță, lăsase pe alții să deshame și să dea jos uneltele, iar el întinsese pe prispă o haină veche și se culcase peste ea gemând. La fel făcuse și al doilea fiu, Nilă; intrase în casă și după ce se aruncase într-un pat, începuse și el să geamă, dar mai tare ca fratele său, ca și când ar fi fost bolnav. Al treilea băiat, Achim, se furișase în grajdul cailor, se trântise în iesle, să nu-l mai găsească nimeni, iar cele două fete, Tita și Ilinca, plecaseră repede la gârlă să se scalde.

Rămas singur în mijlocul bătăturii, Moromete, tatăl, trăsese căruța sub umbra mare a celor doi salcâmi de lângă poarta grădinii și apoi ieșise și el la drum cu țigarea în gură. Părea de la sine înțeles că singură mama rămânea să aibă grijă ca ziua să se sfârșească cum trebuie.

Moromete stătea pe stănoaga podiștei¹ și se uita peste drum. Stătea degeaba, nu se uita în mod deosebit, dar pe fața lui se vedea că n-ar fi rău dacă s-ar ivi cineva... Oamenii însă aveau treabă prin curți, nu era acum timpul de ieșit în drum. Din mâna lui fumul țigării se ridica drept în sus, fără grabă și fără scop.

— Ce mai faci, Moromete? Ai terminat, mă, de sapă?

Iată că se ivise totuși cineva. Moromete ridică fruntea și îl văzu pe vecinul său din spatele casei apropiindu-se de podișcă. Se uită numai o dată la el, apoi începu să se uite în altă parte; se vedea că nu o astfel de apariție aștepta. „...Pe mă-ta și pe tine, chiorule!” șopti atunci Moromete pentru el însuși, ca și când până atunci ar mai fi înjurat pe cineva în gând și acum îl îngloba și pe vecin, fiindcă tot apăruse; după care răspunsese foarte binevoitor:

— Da, am terminat... Tu mai ai, mă, Bălosule?

¹ Podișcă, s.f. – podeț.

— Am terminat și eu. Mai aveam un petic dincoace în Pământuri, mi l-au săpat ai lui Țugurlan... Ce faci, Moromete, te-ai mai gândit? Îmi dai salcâmu' ăla?

Moromete se uită ținută la vecinul său înțelegând pentru ce ieșise el la drum și nu răspunse la întrebare. „Da, am discutat odată să-ți vând un salcâm! Poate am să ți-l vând... poate n-o să ți-l vând... De ce trebuie să ne grăbim așa!” părea el să-i spună.

— Dar Victor al tău... El nu mai iese la sapă, Bălosule? Sau de când e voiajor nu-l mai aranjează? zise Moromete. Adică... admitem cazul că fiind ocupat... mai adăugă el.

Vecinul avu bănuiala că aceste cuvinte nu sunt chiar atât de nevinovate cum s-ar fi putut înțelege din glasul cu care fuseseră rostite, dar trecu peste asta.

— Păi de ce zici că nu vrei să-l mai dai, Moromete? Că vroiam să ți-l plătesc...

Drept răspuns, Moromete începu să se uite pe cer.

— Să ții minte că la noapte o să plouă. Dacă dă ploaia asta, o să fac o grămadă de grâu, Tudore! zise el.

Bălosu nu mai zise nici el nimic; apoi după câteva clipe schimbă vorba:

— Mă întâlnii pe la prânz cu Jupuitu. Zicea că mâine dimineată o pornește prin sat după *fonciire*.¹

Moromete rămase nemișcat.

— Zice că a primit o dispoziție, sau un ordin, dracu să-l ia... Că cine are de achitat *fonciire* și n-o s-o achite mâine, o să le ia din casă. [...]

IV

Catrina Moromete se șterse pe frunte de sudoare și intră în tindă. Unul câte unul, copiii intrară în tinda casei. Se înserase bine și de pe vatră focul arunca până departe o fâșie roșie de lumină făcând să strălucească bătătura.

Cât ieșeau din iarnă și până aproape de Sfântul Niculaie, Moromeții mâncau în tindă la o masă joasă și rotundă, așezați în jurul ei pe niște scăunele cât palma. Fără să se știe când, copiii se așezară cu vremea unul lângă altul, după fire și neam. Cei trei frați vitregi, Paraschiv, Nilă și Achim, stăteau spre partea dinafară a tindei, ca și când ar fi fost gata în orice clipă să se scoale de la masă și să plece afară. De cealaltă parte a mesei, lângă vatră, jumătate întoarsă spre străchinile și oalele cu mâncare de pe foc, stătea întotdeauna Catrina Moromete, mama vitregă a celor trei frați, iar lângă ea îi avea pe ai ei, pe Niculae, pe Ilinca și pe Tita, copii făcuți cu Moromete. Dar Catrina fusese și ea măritată înainte de a-l lua pe Moromete: bărbatul acesta îi murise în timpul războiului, dar nu pe front, fiindcă nu împlinise încă anii ca să fie luat militar, ci acasă, de apă

Fernando Calvo, *Țăranii*, ansamblu sculptural din San Jose

al propagandei politice. Marin Preda își desfășoară activitatea în acest nou climat cultural, în care artistul nu se mai poate exprima cu adevărat liber. Preda, care, în 1949, devine membru al Uniunii Scriitorilor, publică o nuvelă tributară ideologiei epocii (*Ana Roșculeț*). Ecranizată și distinsă cu Premiul de Stat este și nuvela *Desfășurarea* din 1952. Moartea lui Stalin (1953) a produs schimbări la nivel înalt în Uniunea Sovietică. În țările din blocul sovietic se distinge o scurtă etapă de relaxare ideologică (până la Revoluția Maghiară). În acest context, în 1955, apare la Editura de Stat pentru Literatură și Artă primul volum din *Moromeții*. Romanul, care evocă destrămarea unei familii, se bazează pe fapte biografice. Asemenea locurilor reale sau închipuite de alți mari scriitori ai secolului XX, precum americanul William Faulkner (Yoknapatawpha) sau

¹ *Fonciire*, s.f. – impozitul funciar pe pământ.

APLICAȚII

1. Așezați în ordine episoadele din romanul *Moromeții* (volumul I), completând diagrama de mai jos:

- a. Maria Moromete, poreclită și Guica, îi îndeamnă pe băieții mai mari să plece din casa părintească.
- b. Tatăl este emoționat de fiul premiant.
- c. Arbore simbolic pentru familie, salcâmul este tăiat într-o noapte de Moromete și Nilă.
- d. Moromete se împrumută de la primarul Aristide.
- e. Achim pleacă cu oile la București.
- f. Moromete îi vinde vecinului său înstărit, Bălosu, o parte din pământul familiei.
- g. Paraschiv și Nilă fug la București.
- h. La fierăria lui Iocan, în poiană, țăranii citesc actualitățile politice și le discută.

--	--	--	--	--	--	--	--

2. Motivați rolul incipitului din roman.
3. Ce conflicte prevestește discuția lui Ilie Moromete cu vecinul Tudor Bălosu?
4. Analizați secvența cinei, având în vedere rolul membrilor familiei.
5. Care sunt problemele cu care se confruntă Moromeții?
- a. probleme financiare;
 - b. probleme de comunicare;
 - c. conflictul între generații.
6. Discutați relația dintre incipit și final din perspectiva timpului.
7. Analizați următoarele conflicte din romanul lui Marin Preda:
- a. Ilie Moromete – Catrina;
 - b. Birică – Bălosu;
 - c. Ilie Moromete – Jupuitu.

8. Dezbaterile din poiana lui Iocan sunt ocazii pentru a vedea cum se raportau oamenii simpli la lumea mare a politicii. Afiliați și ei unor tabere politice, țăranii comentează problemele importante ale țării, intrând chiar în polemici. Ei sunt conștienți că de politica mare

depinde politica satului lor. Comentați această scenă, evidențiind:

- a. discursul scenic;
- b. prezența lui Moromete;
- c. nevoia de a discuta despre lumea politică.

9. O marcă a romanului este oralitatea stilului. Procedul presupune prelucrarea în scris a limbii vorbite. Notați câteva mărci ale acestui procedeu.

10. S-a spus despre Ilie Moromete că este un „țaran filozof” (Nicolae Manolescu). Comentați această înclinație a lui spre reflecție, oferind și exemple sugestive.

11. Ce schimbări sociale prezintă al doilea volum al romanului *Moromeții*, care a apărut în 1967?

12. Ce aflăm din ultimul fragment despre lumea interioară a lui Moromete? Este el un personaj atins de timpul nerăbdător?

13. Analizați ultima secvență din volumul al doilea (partea a patra, subcapitolul III), în care Ilie Moromete vorbește despre prostia oficializată în noul regim politic, un sistem în care sunt răsplătiți cu funcții cei mediocri. Ce se înțelege prin structura „proștii deștepți”?

14. Se poate vorbi, în al doilea volum, de un exil interior al personajului, dată fiind situația politică a țării (instaurarea unui regim politic care nu corespundea valorilor lui Moromete)?

15. Comentați relația dintre om și istorie, cu referire la următorul fragment critic:

„Moromeții stau sub un clopot cosmic și drumurile mari ale istoriei trec prin ograda lor. Istoria pare la început neputincioasă, iar libertatea omului stăpân pe două loturi de pământ este în afara oricărei primejdii. Imaginea lui Ilie Moromete stând pe stănoaga podiștei și fumând nepăsător [...] vine să întărească ideea timpului încremenit și prietenos. Omul liniștit și ironic stă, totuși, pe un vulcan, în familia peste care păstorește cu autoritate absolută se pregătește un complot.” (Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol. I)

APLICAȚII CRONICA UNEI FAMILII

1. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri:

a. Paraschiv, Nilă și Achim sunt copiii proveniți din căsătoria cu Catrina. A ☐ F ☐

b. Sora lui Moromete, Maria, a contribuit la planul de a fugi de acasă al băieților. A ☐ F ☐

c. Criticată de Bălosu, căsătoria Polinei cu Birică, un flăcău sărac, nu va mai avea loc. A ☐ F ☐

d. Premiantă, asemenea lui Niculae, este și fiica lui Vasile Boțoghină, Irina. A ☐ F ☐

e. Parizianu este rudă cu Ilie Moromete. A ☐ F ☐

2. Prin ce activități se caracterizează viața rurală evocată în roman? Exemplificați.

3. Indicați aspecte care înscriu romanul *Moromeții* în formula estetică a realismului:

Tematica	
Naratorul	
Stilul artistic	
Viziunea despre lume	

4. Cum se raportează țăranii la pământ. Ce diferențe există față de romanul lui Liviu Rebreanu, *Ion*, de exemplu, operă care surprinde un alt context istoric?

5. Ce diferență există, de exemplu, între Polina și figura tragică a Anei din romanul studiat al lui Rebreanu?

6. Comentați scena tăierii salcâmului, relevantă pentru tema destrămării familiale.

DICȚIONAR CULTURAL

Un pictor francez, Gustave Courbet, deschide în 1855 o expoziție personală cu titlul „Realismul – G. Courbet – Expoziție de 40 de tablouri din opera sa”. Termenul realism („Le Réalisme”) va intra rapid în atenția criticilor de artă. Arta lui Courbet era privită cu neîncredere, chiar ca o sfidare la adresa picturii apreciate a momentului. Pictorul se considera el însuși un „realist”, susținând că „esența realismului este negarea idealului și a tot ce urmează de aici”. Privind tabloul de mai jos, putem spune că personajele nu știu că sunt imortalizate de pensula unui creator. Își văd mai departe de activitățile lor curente. În plus, o activitate precum cernerea grâului nu părea să îi atragă pe pictorii oficiali ai epocii lui Courbet. Personajele sale își trăiesc viața simplă, fără să știe că un ochi indiscret le privește (acela al pictorului care ar fi putut să le înnobileze biografiile). Literatura realistă din același secol va urma, în fond, aceeași formulă, sfidând vechea concepție romantică despre artă. Marii realiști s-au dovedit a fi niște observatori ai mediului social, prezentându-l așa cum este, fără să-l idealizeze. Cu obiectivitate și grijă pentru amănunte, aceștia urmăreau destinele unor oameni din diverse medii sociale. Scriitorul se putea considera, cum credea Balzac, un soi de secretar al vieții, descriind lumea așa cum este.

Gustave Courbet,
Cernitoarele de grâu, 1854

Exprimarea corectă și nuanțată: evitarea anacolutului, a confuziilor paronimice, a pleonasmului

O exprimare corectă, adecvată reprezintă o trăsătură esențială a unui tânăr educat, un aspect al gândirii clare și coerente. De aceea, vă vom prezenta unele dintre cele mai des întâlnite greșeli, pentru a le putea identifica și evita sau, după caz, corecta.

Anacolutul

Este considerat o greșală din cauza discontinuității sintactice. Atunci când fraza tinde să fie prea complexă sau prea lungă ori când există schimbări în logica enunțului, pot apărea nepotriviri între nivelul gramatical și cel logic. Luate separat, cele două structuri pot fi corecte, însă puse împreună, în același enunț, creează o ruptură logică sau o greșală gramaticală. Apare deseori în limbajul oral, fiind o marcă a oralității, însă poate reprezenta și o modalitatea de caracterizare a unui personaj dintr-o operă literară.

Cele mai des întâlnite situații de anacolut au în vedere schimbări cu privire la:

- caz – există tendința începerii unui enunț fie cu un pronume, fie cu un substantiv în cazul nominativ, însă, în urma construcției enunțului, prin intercalări, emițătorul transformă subiectul în complement direct sau indirect: **Eu, când am plecat la mare, mi-a plăcut mult.**; „Nu știu alții cum sunt, **dar eu,** când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părințească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei [...], **parcă-mi saltă** și acum inima de bucurie!” (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*).
- persoana verbală sau pronominală – atunci când după subiect emițătorul intercalează o

structură impersonală (*Ana, după ce a văzut condițiile, a fost imposibil să nu plece în tabără*) sau când se modifică persoana (*Este important să se respecte un program, dacă știi ce vrei.*)

- numărul – când există o structură intercalată și o schimbare a subiectului, poate apărea un dezacord între subiect și predicat (**Eu, după ce am rostit acum discursul către elevi, vrem să vă mulțumim!**).

Alteori, poate fi mai amplu, la nivelul întregului enunț: *Cu ocazia aledzerii, neicursorule, cu ocazia aledzerii; stii, m-a combătut opoziția și acolo, și dincolo, și dincolo... și rămăsesem eu... care familia mea de la patuzsopt în Cameră... rămăsesem mă-nțeledzi fără coledzi... și așa am venit pentru aledzere.* (I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

APLICAȚIE

Identificați anacolutul în fiecare dintre cazurile de mai jos, precizând nivelul la care apare greșala și corectând-o:

a. „Fetele împăratului, întâmplându-se de față când a lovit Spânul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dânsul.” (I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

b. „Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la domn Marinescu Bragadiru din piață, încă chiar domn' Tomița zicea să-l iau în birje...” (I.L. Caragiale, *Justiție*)

c. „Cei ce nu închid geamurile de la ghenă și se sparg din cauza lor, vor plăti toți studenții de pe acel etaj.” (*Academia Cațavencu*, 18 mai 2004).

Pleonasmul

Este o greșeală care constă într-o repetare a sensului, prin două sau mai mult cuvinte. Există pleonasme mai greu de recunoscut, precum: **mujdei de usturoi** (*mujdei* = *must de ai*, *ai* fiind denumirea veche a usturoiului), **caligrafie frumoasă** (*kalos*, în limba greacă, de unde provine, înseamnă *frumos*) sau **muncă laborioasă** (în latină, *labor* = *muncă*). Alteori, pleonasmul este intolerabil: **fapt ce a făcut ca ...**, în **jur de vreo patru-cinci...**, **mijloace mass-media**, **a mai repeta încă o dată**, **autobiografia mea**, **a se bifurca în două**, **a conviețui împreună**, **a conlucra amândoi**, **a încerca o tentativă** etc.

APLICAȚIE

1. Explicați de ce următoarele construcții sunt pleonastice: *a îngheța de frig*, *a prezice viitorul*, *dună de nisip*, *aversă de ploaie*, *festivitate consacrată sărbătoririi lui*, *a adăuga aditivi*, *a-și aduce aportul*.

2. Bifați enunțurile care conțin pleonasm:

- Au venit cam vreo douăzeci din cei invitați.
- A revenit din nou fără tema făcută.
- Mijloacele mass-media au acordat mare atenție cazului.
- S-au anunțat averse frecvente pentru toată săptămâna.
- Șoferul a fost amendat pentru că a depășit viteza peste 50 km/oră.
- A coborât jos să ia plasa de la bunica sa.
- A urcat până la etajul cinci.

Confuzia paronimică

Paronimele sunt cuvintele care au formă asemănătoare, dar sens total diferit. De cele mai multe ori, cuvântul mai des utilizat, mai cunoscut, este folosit în mod greșit în locul celui mai puțin cunoscut: „Ce să zici? Famelie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică.” (I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*). În acest caz, cuvântul neologic este utilizat la o formă greșită, în baza unor asemănări cu un alt cuvânt mai des utilizat în limbă (caz în care avem de a face cu *etimologie populară*).

APLICAȚIE

1. Subliniați paronimul corect pentru structurile de mai jos.

- a. privire glacială / glaciară
- b. concurs de echitate / echitație
- c. a apropia / a apropria bunul cuiva
- d. zbor orbital / orbitar
- e. afecțiune dentală / dentară

2. Alegeți forma corectă din perechile de mai jos și formați enunțuri cu fiecare formă corectă:

- contingent – contigent
- adaus – adaos
- desconspira – deconspira
- gris – griș
- lefi – lefuri
- cremvuști – crenvurști
- detaliat – detailat
- impieगत – impegat
- juvaier – giuvaier

3. Construiți propoziții cu perechile paronimice:

- arbitrar – arbitral
- biografie – bibliografie
- caro – carou
- solitar – solidar
- lacună – lagună

4. Alegeți cuvântul potrivit în sintagmele de mai jos:

- medicament adjutant/ adjuvant;
- accesuri/ accese de tuse;
- cofraj/ gofraj de ouă;
- expoziția/ expozeul de pictură
- monument impozant/ impozabil
- îndoaie/ îndoiește bara de fier

Tautologia

Constă într-o repetiție a unui termen cu rolul de a sublinia o calitate sau o acțiune: *Ce-i frumos e frumos, Vorbește ca să vorbească*. De cele mai multe ori, tautologia are valoarea stilistică.

În cazul în care scopul nu este acela de a sublinia o anumită trăsătură, atunci se consideră o greșeală asemănătoare pleonasmelor.

Bacalaureat

15 teste de antrenament

Testul 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I (50 de puncte)

Citește următorul fragment:

Viena, în 6 februarie st. n. 1871

Scumpe domnule Negruzzi,

[...] Îmi scrieți că vă urmărește un roman; – și pe mine mă urmărește unul, și sub influența acestei urmăriri am și scris multe coale dintr-un studiu de cultură, în care cerc a veni cu mine însumi în clar asupra fenomenelor epocelor de tranziție în genere și asupra mizeriilor generațiunii prezente în parte. Scrierea e completă ca roman ce s-atinge de scenele de sentiment, de descrierile locurilor etc., necompletă ca studiu, astfel încât cartea mea de notițe e plină de cugetările cu care cerc a mă clarifica pe mine însumi și cărora le-am destinat de pe-acuma locul în scheletul romanului. E intitulat *Naturi catilinare*.¹ Astfel, deși el poartă signatura timpului, totuși am cercat a pune în el și un sâmbure care să fie mai consistent decât părțile ce se așază împrejurul lui.

Am citit *Electoralele*² și mi-a plăcut foarte mult, însă cu toate astea nu știu dacă [nu] e prea *locală în timp*, dacă nu e prea mult caracteristica picăturii de vreme în care trăim, și dacă peste o sută de ani vor mai exista oameni de tagma Lehăescului³. Astfel – pe cât pricep eu să judec – e foarte bine scrisă; și „Junimea” are dreptate dacă vă încurajează să urmați de-a scrie caracteristice de-acestea; numai că și eu am dreptate. Tonul de conversațiune, caracterele serii, situațiunile ce le-ntrebuițați în nuvele sunt bune pentru comedia de salon, dar comedia e un teren foarte apt și pentru dezvoltarea ideilor satirice. Astfel ce risipiți ici în novele, colo-n caracteristice izolate, le-ați putea împreuna cu succes în comedie, ca într-un monas⁴ superior. Poate că să nu fiți de ideea mea, însă eu cred că dacă aveți vreo scriere în care elementul clasicității să predominie apoi e *Viclenie și Amor*.

De drama mea n-are să fie nimica, pentru că nu știu ce formă să-i dau, pentru că nu e dramă. S-ar potrivi poate mai mult pentru-un epos, dar atuncea aș pierde vioiciunea scenelor și a caracterelor ce-mi trec prin minte. Cum vă spun, n-are să fie nimic din ea; simț cum se desparte întregul ei în părți constitutive, din care fiecare își pretinde independența sa. De-ar fi fost să fie, apoi ar fi fost cam în maniera lui *Faust*, deși nu totuși.

Mă mir de ce mai cereți autorizarea mea întru suprimarea strofelor rele, când eu v-am dat-o de mult cu atâta încredere și, vă asigur, cu atâta bucurie. Ștergeți numai, pentru că nu sunt înamorat deloc în ceea ce scriu! Știu numai prea bine că chiar ce rămâne neșters nu-i de v-o samă deosebită. Slavici asemenea vă autorizează pe deplin pentru orice schimbare sau supresiune ați găsi de cuviință. [...]

Astfel, știu că v-am înșirat multe cari puteau rămâne și neînșirate și cu cari v-am răpit numai un timp prețios.

De-aceea, încredințându-vă din nou despre stima și iubirea ce vă păstrez, rămân ca totdeauna al d-voastră supus,

M. EMINESCU

Mihai Eminescu către Iacob Negruzzi, scrisoare din 6 februarie 1871

¹ Este vorba de romanul postum *Geniu pustiu*, pe care scriitorul dorea să-l intituleze *Naturi catilinare*.

² *Electoralele* – poem satiric de Iacob Negruzzi.

³ Personaj din poemul amintit.

⁴ *monas* – monadă (termen din filozofie; denumește unitatea cea mai simplă, indivizibilă).

A. Scrie pe foaia de examen, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul dat.

1. Indică sensul din text al secvenței *pe deplin* și al cuvântului *apt*. **6 puncte**
2. Menționează o recomandare pe care i-o face autorul scrisorii lui Iacob Negruzzi, utilizând informațiile din textul dat. **6 puncte**
3. Precizează motivul pentru care Mihai Eminescu îi scrie lui Iacob Negruzzi scrisoarea, justificându-ți răspunsul cu o secvență semnificativă din textul dat. **6 puncte**
4. Explică atitudinea critică a lui Eminescu față de scrierile lui Negruzzi. **6 puncte**
5. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, o trăsătură a autorului scrisorii, așa cum reiese din textul dat. **6 puncte**

B. Redactează un text de minimum 150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă sfaturile unor colegi/prieteni sunt sau nu de urmat în procesul de creație, raportându-te atât la informațiile din scrisoarea lui Mihai Eminescu către Iacob Negruzzi, cât și la experiența personală sau culturală. **20 de puncte**

În redactarea textului, vei avea în vedere următoarele repere:

- formularea unei opinii față de problematica pusă în discuție, enunțarea și dezvoltarea corespunzătoare a două argumente adecvate opiniei și formularea unei concluzii pertinente; **14 puncte**
- utilizarea corectă a conectorilor în argumentare, respectarea normelor limbii literare (norme de exprimare, de ortografie și de punctuație), așezarea în pagină, lizibilitatea. **6 puncte**

În vederea acordării punctajului, textul trebuie să dezvolte subiectul propus.

SUBIECTUL al II-lea (10 puncte)

Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, perspectiva narativă din fragmentul de mai jos.

Acuma sala de așteptare gemea de lume. Țăranii, cu fețele supte, cu umerii obrajilor ieșiți în afară, cu barba și mustățile zbârcite, se îmbulzeau de-a valma printre muncitorii spâni, cu obraji ca cenușa, îmbrăcați în straie nemțești murdare și ferfenițite.

Apoi deodată, dintr-o odaie vecină, șeful gării ieși somnoros, bosumflat, învăluit într-o manta groasă, și intră în birou trântind ușa. Se certase cu nevastă-sa, fiindcă îl sculase mai devreme cu cinci minute, și acuma era furios pe toată lumea. Printre oamenii din sală se răspândiră ca fulgerul șoaptele: „Biletele! Vine ăl ce dă bilete!... Haideți la bilete!” Șeful însă se plimba plictisit, încoace și încolo, cu ochii jumătate închiși, pe urmă se opri, se întinse de câteva ori de-i pocniră oasele, își aruncă privirea spre ceasornicul din perete și se repezi pe peron, unde prinse a trece în revistă pe pasagerii care tropăiau din picioare, zgribuliți și rebegiți de frig.

Liviu Rebreanu, *Proștii*

Notă

Pentru **conținut**, vei primi 6 puncte, iar pentru **redactare**, vei primi 4 puncte (utilizarea limbii literare – 1 punct; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; ortografia – 1 punct; punctuația – 1 punct).

În vederea acordării punctajului pentru redactare, răspunsul trebuie să aibă minimum 50 de cuvinte și să dezvolte subiectul propus.

SUBIECTUL al III-lea (30 de puncte)

Redactează un eseu de minimum 400 de cuvinte, în care să prezinți *particularități ale unui text poetic studiat*, aparținând lui Tudor Arghezi.

În elaborarea eseului, vei avea în vedere următoarele repere:

- evidențierea a două trăsături care permit încadrarea textului poetic studiat într-o perioadă, într-un curent cultural/literar sau într-o orientare tematică;
- comentarea a două imagini/idei poetice relevante pentru tema textului poetic studiat;
- analiza a două elemente de compoziție și de limbaj, semnificative pentru textul poetic ales (de exemplu: titlu, incipit, relații de opoziție și de simetrie, motive poetice, figuri semantice, elemente de prozodie etc.).

Notă

Ordinea integrării reperelor în cuprinsul eseului este la alegere.

Pentru **conținutul** eseului, vei primi **18 puncte** (câte 6 puncte pentru fiecare cerință/reper). Pentru **redactarea** eseului, vei primi **12 puncte** (existența părților componente – introducere, cuprins, încheiere – 1 punct; logica înlănțuirii ideilor – 1 punct; abilități de analiză și de argumentare – 3 puncte; utilizarea limbii literare – 2 puncte; ortografia – 2 puncte; punctuația – 2 puncte; așezarea în pagină, lizibilitatea – 1 punct).

În vederea acordării punctajului pentru redactare, eseul trebuie să aibă minimum 400 de cuvinte și să dezvolte subiectul propus.

Sugestii de rezolvare

TESTUL 3

Subiectul I

A.

1. Sensul din text al secvenței „pe deplin” este „cu totul”, iar al cuvântului „apt” este „potrivit”.
2. Autorul îi recomandă lui Iacob Negruzzi să valorifice situații și personaje din diverse scrieri (poemul „Electoralele”, nuvele) în comedie.
3. Eminescu îi scrie lui Iacob Negruzzi, pentru a-și exprima opinia în privința unui poem satiric („Electoralele”), eliminând eventualele versuri slabe. Negruzzi avea nevoie, așadar, de „autorizarea” poetului „întru suprimarea strofelor rele”.
4. În scrisoare, Eminescu laudă calitățile literare ale lui Negruzzi, dar formulează și obiecții. Autorul consideră că personajele și situațiile din poeme și nuvele sunt mai potrivite pentru dramaturgie, invitându-l pe Negruzzi să își mute satira în comedie. În plus, poemul „Electorale” ar trebui să țintească spre posteritate. Practicând o critică politicoasă și constructivă, Eminescu arată respect pentru destinatarul său.
5. O trăsătură a autorului scrisorii este politețea. Aceasta rezultă din formulele de adresare și din respectul pe care i-l acordă lui Iacob Negruzzi. Eminescu îmbină elogiul cu spiritul critic, oferindu-i destinatarului său sfaturi utile. În plus, prin autocritică, autorul dorește să arate că nu este un literat „perfect”.

B.

Creatorii se adresează unui public, dorind să îl delecteze prin propria artă (literară, muzicală etc.). Pornind de la ideea că cei apropiați, prieteni sau colegi, ne vor binele, sfaturile pe care aceștia le oferă nu ar trebui ignorate. Creatorii înșiși, care doresc să ofere publicului bucuria propriei arte, apelează uneori la sfaturile celor apropiați.

În opinia mea, un artist exigent cu propria artă simte nevoia să apeleze la cunoscuți, pentru a afla o părere sau o reacție.

În primul rând, sfaturile celor apropiați pot fi foarte utile, ajutându-l pe creator să își descopere punctele vulnerabile, dacă ele există. Astfel, Iacob Negruzzi a dorit să afle părerea lui Eminescu în privința unei opere satirice, „Electorale”. Fără să se considere un expert („pe cât pricep eu să judec”), autorul scrisorii îi oferă colegului său sfaturi prețioase, apelând la o critică prietenoasă. De altfel, el însuși dorește să experimenteze și alte specii ale literaturii, precum romanul sau drama.

În al doilea rând, sfaturile sincere oferite unui creator îl pot motiva pe acesta mai mult, ajutându-l să se perfecționeze pentru a atinge succesul dorit. Există, de exemplu, prietenii celebre ale unor oameni care, deși diferiți din punctul de vedere al stilului artistic sau al viziunii despre lume, au avut de câștigat în urma sfaturilor primite. Creangă, bunăoară, autor marcat de spiritul popular, a fost îndemnat de Eminescu, cu care a legat o prietenie, să scrie. Nepublicate, poveștile humuleșteanului, care au fost citite și admirate în cercurile Junimii, ar fi dispărut odată cu moartea sa.

În concluzie, putem afirma că sfaturile pot fi urmate de un creator, fie el scriitor, muzician, sculptor sau chiar actor, atâta vreme cât acestea îl ajută să descopere laturi noi ale personalității sale.

Subiectul al II-lea

Perspectiva narativă din fragmentul dat este obiectivă. Apelând la un narator obiectiv, care relatează la persoana a III-a („șeful gării ieși somnoros”, „se plimba plictisit”), Rebreanu surprinde o scenă de viață din lumea cenușie a unei gări. Prozatorul dezvăluie, cu detalii, figurile țăranilor din sala de așteptare,

„zgribuliți și rebegiți de frig”, pe de o parte, și prezența șefului de gară, „furios pe toată lumea”, pe de altă parte. Prin omnisciență, naratorul arată că știe totul despre personajele evocate (motivul furiei șefului de gară, de exemplu).

Subiectul al III-lea

Poet modern, remarcabil atât prin originalitatea imaginarului, cât și prin varietatea resurselor lingvistice folosite, Tudor Arghezi a debutat cu un volum de versuri intitulat „Cuvinte potrivite”, apărut în 1927. În poezia „Testament”, care deschide volumul, autorul îi dezvăluie cititorului semnificațiile propriei arte, adevărata moștenire lăsată urmașilor.

Curent inovator, care acoperă mai multe tendințe originale din prima jumătate a secolului trecut, modernismul a fost asociat cu ideea de schimbare, de modernizare. Mergând pe linia unor artiști nonconformiști, precum Charles Baudelaire, Arghezi își exprimă crezul poetic prin apel la estetica urâtului. „Bubele”, „mușgaiul” și „noroiul” nu lipsesc din arta sa, care privilegiază și cuvintele populare sau „marginale”, manifestări ale omului simplu, neșlefuit. În plus, poezia poate activa și o latură socială, fiind o formă de rebeliune împotriva nedreptăților din timpurile întunecate ale istoriei: robii („ramura obscură”), cei umili, care au îndurat chinurile stăpânilor autoritari și cruzi, se răzbună acum în artă. Poetul devine, astfel, o voce a celor oprimați, evocând atât umilințele îndurate de aceștia, cât și propria trudă, poezia fiind, de fapt, o îmbinare a „slovei de foc” (a talentului) cu „slova făurită” (meșteșugul).

Adevărată artă poetică, „Testament” acordă un loc deosebit cărții, treaptă către progres, către civilizația modernă, și „hrisov”, ce poartă pecetea originalității unui spirit creator liber. Tema operei, aceea a creației, trimite la munca istovitoare a artistului, ale cărui versuri sunt „frământate mii de săptămâni” în atelierul său poetic.

Ideea inspirației este transmisă prin structura metaforică a „osemintelor vărsate-n mine”, care surprinde legătura artistului cu străbunii. Atât „osemintele”, cât și „cenușa” trimit la cei care constituie sursa de inspirație a artistului modern. Drama robilor umili este proiectată în artă. În plus, scriitorul nu ignoră receptarea operei, dezvăluind limitele cititorului comod („Domnul”). Arta literară, lucrată cu grijă, ascunde, de fapt, un strigăt de revoltă, acela al străbunilor oprimați, condamnați la supunere: „mânia bunilor mei”.

Titlul poemului, exprimat printr-un substantiv comun, indică o moștenire spirituală pe care fiul („tânăr”, adică neinițiat în tainele artei tatălui creator) o poate avea ca sprijin în viață. Moștenirea este, firește, cartea, o treaptă ideală pentru progresul individual. Prin carte, tânărul câștigă libertatea: într-un alt scenariu al istoriei, el nu mai este, asemenea străbunilor, un rob al „stăpânilor”. La nivelul imaginilor artistice, se remarcă cele vizuale, care surprind un tablou al evoluției de la o lume necivilizată la o societate a scrisului, a „condeiului”. Imaginea „râpilor”, de exemplu, și a „gropilor adânci” arată greutatea întâmpinate de străbuni, care sunt și ale creatorului de artă. Poetul, adevărat meșter făurar, poate preschimba urâtul („zdrențele”) în frumos („muguri și coroane”). Vioara reprezintă o imagine a poeziei: aici se adună „durerea noastră surdă și amară”, fără ecou în societate. Imaginea țapului înjunghiat, în schimb, care trimite la ritualuri ancestrale, dezvăluie un scenariu al purificării (stăpânul, asemenea țapului ispășitor, ar fi responsabil de răul adus în comunitate).

În concluzie, Tudor Arghezi, poet al metaforei, propune un manifest pentru eliberarea de nedreptățile trecute, de robia impusă prin forța „biciului răbdător” de străbuni.

Ion Bogdan LEFTER (coordonator) • Roxana Ștefania CIOBANU
Dan GULEA • Dragoș Silviu PĂDURARU • Dumitrița STOICA

CITITUL NE FACE MAI BUNI

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Noțiuni, aplicații, repere istorice
Clasa a XII-a

Mai ai doar câțiva pași de făcut și gata: anul IV (patru)/ și Bacalaureatu' (ca să încercăm o rimă mai veselă decât efortul de pregătire pentru examenul final!). Dar... vei trece și peste ultimele obstacole și liceul va rămâne în urmă...

Ce mai ai de făcut ca să reușești? Uf, mai ai de învățat un pic! La materia aia, la cealaltă și, obligatoriu (te-nțeleg, urăști tot ce-i obligatoriu, dar de data asta n-ai încotro...), la Română: materie clară de Bac! De-asta este cu tine acum cartea de-a XII-a (sau „de-a douășpea”, cum îi șpui tu!) pe care o ții în mână și tocmai îi citești textul de pe ultima copertă. Îți place sau nu prea?! Sper că îți place!

Cât despre ce e-n carte, trebuie neapărat să parcurgi ultimele etape ale istoriei literaturii române: poezia dintre cele două războaie mondiale și perspectiva generală asupra curentelor de-atunci, apoi poezia și proza postbelică, din 1945 până azi (ai scris și tu vreodată versuri sau pagini de jurnal sau... un roman?!; mai scrii?...); și curentele ultimelor decenii, neomodernismul și postmodernismul. Pe scriitorii cei mai mari de până la mijlocul secolului trecut i-ai mai întâlnit în cărți, în manuale, i-ai mai citit când și când: Arghezi, Bacovia... Poate că ai auzit și de unii dintre autorii ulteriori, de la Geo Bogza, Gellu Naum, Marin Preda, Ștefan Aug. Doinaș, Leonid Dimov, Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Gabriela Adameșteanu, până la Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Marta Petreu, Florin Iaru, Alexandru Mușina, Mariana Marin, Mircea Cărtărescu și alți colegi ai mei de generație, și poate știi chiar și câteva nume de poeți și prozatori tineri de azi. Au scris cărți minunate. Cine nu le va citi niciodată nu va ști că rămâne mai sărac din cauză că nu s-a îmbogățit cu frumusețile lor. La final îți oferim și câteva pagini despre teatrul postbelic și despre critica și istoria literară din întregul secol al XX-lea și din primul sfert dintr-al XXI-lea. Interesante, dacă-ți propui și tu să fii o cititoare interesantă, un cititor interesant!

Nu! N-am uitat! Știm că se apropie Bac-ul. Așa că la sfârșit găsești 15 teste de antrenament, care să te pregătească pentru succes. Și se va încheia liceul. Și va trece de parcă n-ar fi fost...

Pe urmă te vor tot întreba cei din jur și-o să te gândești și singură/ singur dacă ți-a plăcut în liceu, dacă ți-a plăcut să fii liceeancă/ liceean?

Să-ți spun un secret: îți va fi tot mai dor de anii de liceu...

Și-o urare: să nu uiți să-ți fie dor și de literatură!

Ion Bogdan LEFTER